

Mimo tych niedociągnięć, jak również niestety odstraszałającej polskiego nabywcę ceny 74,50 US\$, *Rhetorical Criticism of the Bible* wydaje się pożytecznym narzędziem w warsztacie biblisty, zwłaszcza w zestawieniu z *New (wzgl. Old) Testament Abstracts* czy *CBQ*.

Kraków

Ks. WIESŁAW ALICKI

JOSEF SCHREINER *„Der eine Gott Israels“*. Gesammelte Schriften zur Theologie des Alten Testaments III. Herausgegeben von Erich Zenger zum 75. Geburtstag des Autors. Echter Verlag Würzburg 1997, ss. 333.

Ks. Josef Schreiner, emerytowany profesor Starego Testamentu na wydziale teologicznym uniwersytetu w Würzburgu, obchodził 14 kwietnia 1997 r. swoją 75. rocznicę urodzin. Z okazji tej okrągłej rocznicy, wydawnictwo Echter Verlag w Würzburgu wydało pod kierunkiem prof. Ericha Zengera z Münster, nową pracę prof. Schreiner – *„Der eine Gott Israels“*, Würzburg 1997.

Prof. Schreiner jest znanym biblistą i badaczem St. Testamentu. Bogaty jest jego dorobek literacki. Omawiany tom podaje na końcu spis jego prac. Stanowi on 20 książek, 137 artykułów, 18 artykułów w słownikach i leksykach; 13 pozycji jako wydawca oraz redaktor 3 czasopism biblijnych i komentarzy biblijnych do St. Test. – *„Die Neue Echter Bibel. Kommentar zum Alten Testament mit Einheitsübersetzung“*, Würzburg 1980 nn (razem z J.G. Plöger).

75. rocznica urodzin była okazją do wydania przez prof. Ericha Zengera kolejnego tomu zawierającego prace prof. J. Schreiner. Całość pracy składa się z 5 rozdziałów. Poszczególne rozdziały podejmują różne tematy. Wiodącym problemem całego tomu jest jedyność Jahwe – Boga Izraela. Autor stara się uzasadnić wiarę Izraela w jednego Boga Jahwe, co było jednym z centralnych problemów Starego Testamentu. Izrael zmagał się zachować wierność swemu Bogu Jahwe, co nie było łatwe na tle wpływu na Izraela polityzmu narodów ościennych.

Rozdział I zawiera 4 artykuły:

- 1 – „Der eine Gott Israels – das Heil aller?“.
- 2 – „Zur Personwirklichkeit Gottes im Alten Testament“.
- 3 – „Kein anderer Gott! Bemerkungen zu Ex 34, 11–26“.
- 4 – „Ezechiel 34 im Hintergrund des johanneischen Wortes vom guten Hirten“.

Rozdział II – „Der Glaube Israels in seiner Geschichte”. zawiera 4 artykuły.

- 1 – „Glaube und Volk in der Heiligen Schrift. Eine bibeltheologische Grundlegung“.
- 2 – „Geschichtsdeutung im Alten Testament. Zum Anlaß und Zielsetzung, Sinnggebung und Verfahrensweise des deuteronomischen Geschichtswerkes“.
- 3 – „Jeremia und joschijanische Reform. Probleme, Fragen Antworten“.
- 4 – „Thora in griechischem Gewand. Dekalog und Bundesbuch (Ex 20–23)“.

Rozdział III. – „Eschatologie im Alten Testament und in der Zeit zwischen den Testamenten”.

Rozdział IV. – „Das Alte Testament im Leben der Kirche” – zawiera 3 artykuły.

1 – „Das Alte Testament auf dem Tisch des Wortes im II. Vatikanischen Konzil”.

2 – „Zum Stellenwert der Biblischen Theologie im Studienverlauf”.

3 – „Die Frau des Bruders. Zum alttestamentlichen Hintergrund der Kiliansvita”.

Rozdział V – „Biblische Spiritualität – Worte zur Einkehr”.

Cały tom podejmuje ważny w Starym Testamencie problem wiary w Jahwe – jedyne Boga. Ukazuje kształtowanie się wiary w jednego Boga w Izraelu. Wskazuje na istotny przedmiot wiary w Boga – eschatologiczną wizję oglądania Bożego oblicza oraz ukazuje środki zrealizowania tej wizji przez wypełnienie najważniejszych dwóch przykazań Starego Testamentu aktualnych i w Nowym Testamencie – „Będziesz miłował Pana Boga twego, z całego serca swego, a bliźniego swego jak siebie samego” (Mk 12, 28).

Częstochowa

Ks. ZDZISŁAW MAŁECKI

ELŻBIETA SOLAK, *Nowobułgarska Biblia i jej język*, Wyd. Uniw. Jagiellońskiego, Kraków 1997, ss. 132.

Autorka, aktualnie asystent w Instytucie Filologii Słowiańskiej UJ, podjęła „temat miejsca i roli przekładu Biblii w procesie tworzenia nowobułgarskiego języka literackiego na tle problemów związanych z kształtowaniem się nowożytnej świadomości narodowej, społecznej i religijnej” (z prezentacji książki). Przedmiotem analizy jest słownictwo trzech bułgarskich przekładów biblijnych w XIX w.: *Czterech Ewangelii* Petra Sapunowa (1828), *Nowego Testamentu* Neofita Ryłskiego (1840) i *Biblii protestanckiej* Petka Sławejkowa, tzw. *Biblii Carygradzkiej* (1874?).

Powstanie przekładów nowobułgarskich Biblii miało znaczenie bardziej symboliczne, a nawet polityczne, niż praktyczne, religijne. Cerkiewny bowiem przekład Biblii dalej funkcjonował w życiu religijnym, ale nowe przekłady w języku narodowym Bułgarów miały znaczenie jako „Biblia Narodowa” polityczne i kulturotwórcze. Były jakby przepustką Bułgarii do Europy, a jednocześnie uniwersalnym symbolem kultury narodowej. W jakiś sposób sprawdziło się adagium, że narodami stają się te, które mają własny przedkład Biblii.

Kraków

Ks. JERZY CHMIEL